

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انکار منکر رمز قوت مسلمانان است

(ترجمه)

در حقیقت، پشت هر امر بزرگ، رمزی نهفته است که آن را مانند روح در بدن حیات و قوت می‌بخشد که روح رمز حیات، قوت و نشاط آن است. بدن بدون روح ارزش خود را از دست داده و به یک هیكل خشک و بی‌جانی مبدل می‌گردد که در انتظار دفن است. امت اسلامی مملوء از اسرار و رموز حیات‌بخش بوده که آن را بهترین امت می‌گرداند. بزرگترین این اسرار، کتاب الله و سنت رسولش می‌باشد. امام مسلم در صحیح خود از جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت کرده که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند:

«تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ إِنْ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ كِتَابَ اللَّهِ»

ترجمه: در میان شما چیزی برجای گذاشتم که اگر بدان تمسک ورزید، هیچ‌گاه گمراه نمی‌شوید و آن کتاب الله است.

حاکم حدیث فوق را از ابن عباس رضی الله عنه چنین روایت کرده است:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ إِنْ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ كِتَابَ اللَّهِ»

ترجمه: ای مردم! همانا من به تحقیق در میان شما چیزی برجای گذاشتم که اگر بدان تمسک ورزید، هیچ‌گاه گمراه نمی‌شوید و آن کتاب الله است.

یکی دیگر از این اسرار، امر به معروف و نهی از منکر می‌باشد که الله سبحانه و تعالی چنین فرموده است:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ [آل عمران: 101]

ترجمه: شما (ای مؤمنان) بهترین امتی هستید که به سود مردم آفریده شده‌اید (مادامی‌که) امر به معروف و نهی از منکر می‌نمائید و به الله ایمان دارید.

الله سبحانه و تعالی این اسرار را زمانی منبع حیات و کسب قوت برای امت اسلامی قرار داده که با این اسرار همزیستی کنند. او سبحانه و تعالی ما را به عمل کردن به مقتضیات این رموز تشویق و ترغیب کرده و از افراط و تفریط در ادای حقوق آن، برحذر داشته است، چنان‌که فرموده است:

﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِن قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفُسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ﴾ [هود: 116]

ترجمه: پس چرا در امم گذشته مردمی با عقل و ایمان وجود نداشت که (خلق را) از فساد و اعمال زشت نهی کنند؛ مگر عده قلیلی که نجات‌شان دادیم و ستمکاران از پی تعیش به نعمت‌های دنیوی رفتند و مردمی فاسق بدکار بودند.

امام طبری در مورد نجات‌یافتگان می‌گوید: «آنان گناهکاران را از گناهشان و کافران را از کفرشان باز می‌داشتند.» هم‌چنان الله سبحانه و تعالی دلیل ملعون شدن کافران بنی اسرائیل را جلوگیری نکردن از منکر بیان داشته و چنین فرموده است:

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ (78) كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ
عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ [مانده: 78-79]

ترجمه: کافران بنی اسرائیل بر زبان داود و عیسی، بسر مریم لعن و نفرین شده اند. این بدان خاطر بود که آنان پیوسته (از فرمان الله سبحانه و تعالی) سرکشی می‌کردند و (در ظلم و فساد) از حد می‌گذشتند. آنان از اعمال زشتی که انجام می‌دادند، دست نمی‌کشیدند و همدیگر را از زشت‌کاری‌ها نهی نمی‌کردند و پند نمی‌دادند، و چه کاری بدی می‌کردند! (چرا که دست‌های مرتکب به منکرات می‌شدند و گروهی سکوت می‌نمودند و بدین وسیله همه مجرم می‌گشتند).

در آیت فوق، نهی از منکر به عنوان سیر بزرگی از اسرار تجلی کرده است. رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیثی که ابوداود و ترمذی از ابن مسعود رضی الله عنه روایت کردند، تأکید نموده و چنین فرموده اند:

«إِنَّ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ كَانَ الرَّجُلُ يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ: يَا هَذَا اتَّقِ اللَّهَ وَدَعْ مَا تَصْنَعُ فَإِنَّهُ لَا يَجِلُّ لَكَ، ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنَ الْغَدِّ وَهُوَ عَلَى حَالِهِ، فَلَا يَمْنَعُهُ ذَلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكْبَلَهُ وَشَرِيْبَهُ وَقَعِيدَهُ، فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ ضَرَبَ اللَّهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ" ثُمَّ قَالَ: (لِعَنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ (78) كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (79) تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ) إِلَى قَوْلِهِ (فَأَسِفُونَ)؛ [مانده: 78-81]»

ترجمه: اولین نقصانی که در بین بنی اسرائیل رونما شد، این بود که وقتی مردی کسی را حین ارتکاب گناه می‌دید، برایش می‌گفت: این دیگر چیست؛ از الله بترس و از این عملت دست بردار؛ زیرا این کار نارواست! سپس فردا که آن را به همان حالت می‌دید (نسبت به آن بی‌تفاوتی می‌کرد و) در خوردن، نوشیدن و نشستن او را همراهی می‌کرد، وقتی چنین کردند الله قلب‌های شان را مشابه قلب‌های دیگران کرد. سپس رسول الله صلی الله علیه و سلم آیات 78 الی 81 سوره مائده را تلاوت کردند.

سپس رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«كَلَّا، وَاللَّهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتَأْخُذْنَ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ، وَلَتَأْطِرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا، وَلَتَقْصُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْرًا»

ترجمه: هرگز چنین نیست، قسم به الله که حتماً امر به معروف می‌کنید و نهی از منکر می‌کنید و حتماً دست ظالم را از ظلمش می‌گیرید و او را به حق بر می‌گردانید و به حق ملزمش می‌گردانید.

چیز قابل ملاحظه اینست که از مهم‌ترین مقتضیات امر به معروف و نهی از منکر، جلوگیری ظالم از ظلمش می‌باشد و چه کسی ظالم‌تر از حاکمی است که حکم بما انزل الله نمی‌کند؟! چنان‌که او سبحانه و تعالی فرموده است:

«وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ» [مانده: 45]

ترجمه: و کسی که حکم بما انزل الله نکند، پس آنان ظالم هستند.

امر به معروف و نهی از منکر رمز استجابت دعا و ریسمانی است که به الله سبحانه و تعالی وصل می‌شود. از حذیفه بن الیمان رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ؛ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْ عِنْدِهِ، ثُمَّ لَتَدْعُنَّهُ فَلَا يَسْتَجِيبُ لَكُمْ»

ترجمه: قسم به ذاتی که جانم در دست اوست، حتماً امر به معروف و نهی از منکر می‌کنید؛ یا بیم آن می‌رود که الله از نزد خود بر شما عذابی بفرستد و سپس او را فرابخوانید (برای دور کردن عذاب) ولی دعای تان را قبول نکند.

از ابوهریره رضی الله عنه حدیث فوق چنین روایت شده است:

«لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لِيُسَلِّطَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ شِرَارَكُمْ فَيُدْعُوْا خِيَارَكُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ»

ترجمه: حتماً امر به معروف و نهی از منکر می‌کنید یا که الله بدترین‌های شما را بالای تان حاکم کرده و سپس بهترین‌های تان دعا خواهند کرد (برای نجات)؛ اما دعای شان قبول نخواهد شد.

رسول الله صلی الله علیه وسلم تأکید کرده اند که نهی از منکر از مهم‌ترین اسرار بوده و آن را مکلفیت همه مسلمانان دانستند و این محتوای حدیثی است که امام مسلم از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت کرده که گوید از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیدم که می‌گفتند:

«مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَ ذَلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ»

ترجمه: هر یک از شما منکری را دید، باید با دست خود آن را تغییر دهد! اگر نتوانست، با زبانش تغییر دهد (اعتراض کند) و باز اگر نتوانست، در قلبش آن را انکار کند و این ضعیف‌ترین مرحله ایمان است.

این حدیث مجالی را برای هیچ کس باقی نمی‌گذارد که در برابر منکری که می‌بیند، تهازل و کوتاهی کند؛ پس اگر فرد مسلمان توان داشت، با دست تغییرش دهد؛ باید چنین کند و اگر نتوانست باید به زبان تغییر دهد و اگر نتوانست در قلب خود آن را ناپسند شمارد؛ به گونه‌ای که علامات انکار در آن رونما گردد.

خلاصه این‌که، انکار منکر و نهی از آن، از بزرگترین اسرار و رموز قوت مسلمانان بوده که به وسیله آن شریعت اظهار می‌گردد، حکم الله سبحانه و تعالی قائم و جاری گردیده و هیبت امت اسلامی در بین سائر ملت‌ها محفوظ می‌ماند! همچنان انکار منکر سبب می‌شود تا منکر در نطفه خود از بین رفته و اطراف و اکناف مسلمانان از پلیدی‌های منکرات پاک و صاف گردد و زندگی تحت چتر طاعت الله سبحانه و تعالی مصفی گردد و در نتیجه سبب می‌شود تا اسلام به وسیله جهاد فی سبیل الله در تمام نقاط جهان حمل شود.

برگرفته از شماره 427 جریده الرایه

نویسنده: شیخ عصام عمیره – بیت المقدس

مترجم: محمد مزمل